

EDWARD ZIELKE

Nauczanie śpiewu w szkole powszechnej

Wskazówki metodyczne i szczegółowy rozkład materiału naukowego dla VII-mioklasowej szkoły powszechnej

Opracowane z polecenia władz szkolnych

Wydanie czwarte

zmienione w myśl nowego programu (projektu) Ministerstwa Wyznań Religijnych i Ośw. Publ

PRZEDRUK WZBRONIONY

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone

Wydawnictwo Drukarni Państwowej w Łodzi, Piotrkowska 85

816/33 — L. skł. 5i-SP.

L. skł. 198-SP

ZESZYT DYSPOZYCYJ LEKCYJNYCH

w wydaniu poprawionem, bardziej przystosowanem do codziennego użytku, wraz z wyczerpującym komentarzem

Objętość 50 kart Zł. 0,50

ditto 100 kart Zł. 0,80

L. skł. 45-SP

Dla klas II, III, IV, V i VII szkoły powszechnej

ZESZYT DO NOTOWANIA STANU POGODY

(zachmurzenia, kierunku wiatru, opadów atmosferycznych, wykresów temperatury i ciśnienia atmosferycznych)

ZYGMUNTA DENKOWSKIEGO

Wydanie VI poprawione

Zatwierdzony reskryptem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 6 grudnia 1932 r. Nr. I. Pr. 1875/32

Poleczony do użytku szkolnego przez wszystkie niemal Kuratoria i Inspektoraty szkolne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

UWAGA: Zeszyt ten winien być powszechnie używany w szkołach ze względu na praktyczne rozwiązanie problemu prowadzenia spostrzeżeń nad pogodą oraz ujednostajnienie sposobu prowadzenia.

Objętość 56 stronik - 27 tablic (na cały rok).

CENA egz. 40 gr.

WYDANIE II.

L. skł. 206-SP

WYDANIE II.

PODRĘCZNY PORADNIK dla Kierowników i Nauczycieli Szkół Powszechnych

pod naczelną redakcją

WŁADYSŁAWA GACKIEGO, b. Inspektora Szkolnego m. Łodzi
PORADNIK ZAWIERA:

Ustawę o ustroju szkolnictwa z dnia 11 marca 1932 r., Ustawę z dnia 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz wawerszych. Ponadto zawiera wskazówki, dotyczące oraz ustawodawstwo szkolne, którego znajomość szkół powszechnych.

Objętość 268 stronik.

Cena Zł. 3.—

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu

WRO0143158

z 1898/1

EDWARD ZIELKE

Nauczanie śpiewu w szkole powszechnej

Wskazówki metodyczne i szczegóły
rozkład materiału naukowego dla
VII-klasowej szkoły powszechnej

Opracowane z polecenia władz szkolnych

5201

Wydanie czwarte.

zmienione w myśl nowego programu (projektu) Ministerstwa Wyznań Religijnych i Ośw. Publ.

Przedruk wzbroniony

Wydawnictwo Drukarni Państwowej w Łodzi, Piotrkowska 85
816/33 — L. skł. 5i-SP.

Centralna Biblioteka Pedagogiczna
Kwartalnik Odrodzenia i Oświecenia wrocławskiego
we Wrocławiu

Nr. inv. 5201

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu

WRO0143158

PRZEDMOWA DO WYDANIA CZWARTEGO.

Niniejsze — czwarte z kolei — wydanie „Nauczania śpiewu w szkole powszechnej” w porównaniu z wydaniami poprzednimi uległo tak zasadniczej zmianie, że nie można już mówić o „poprawkach” i „uzupełnieniach”. Zmiana ta została spowodowana nowym programem z nauki śpiewu, który w stosunku do programu z roku 1920, a nawet i z roku 1931 stoi w rażącej sprzeczności, będąc w swej części wyrazem nowej szkoły powszechnej, jaka się wyłoniła z ogólnej reorganizacji szkolnictwa polskiego. Jeśli programy poprzednie kładły nacisk przedewszystkiem na rozmaite ćwiczenia śpiewne, jak np. oddechowe, słuchowo-głosowe, rytmiczne i t.p., jako na podstawę nauczania śpiewu, wysuwając te ćwiczenia często jako cel lekcji w sobie i pozostawiając pieśń jako taką na szarym końcu, to w nowym programie główną treścią i celem lekcji jest pieśń, a ćwiczenia i nuty są tylko środkami pomocniczymi do osiągnięcia tego celu, który znajduje ostateczny swój wyraz w rozśpiewaniu dzieci. Ta rażąca wprost różnica w ujęciu zadania śpiewu szkolnego tłumaczy się odmiennym wręcz ustosunkowaniem do życia praktycznego szkoły powszechnej nowego typu, która w nauce podkreśla w pierwszym rzędzie stronę życiowo-praktyczną, odsuwając na szary koniec wszelką teorię. W tym też kierunku została zmieniona niniejsza broszura.

Rzecz oczywista, że z powyższej przyczyny wydania poprzednie niniejszej książki stały się nieaktualne.

E. Zielke.

Łódź, w sierpniu 1933 r.

Znaczenie śpiewu.

Z doświadczenia wiemy, że lekcje śpiewu traktujemy zbyt powierzchownie, po macoszemu, a łatwą rzeczą jest udowodnić, że lekcje śpiewu odgrywają w rozwoju jak umysłowym tak i duchowym dziecka nie mniejszą rolę od przedmiotów innych. Jeżeli naprzykład mówimy, że język lub matematyka rozwijają umysł dziecka, to lekcje śpiewu mają na celu przede wszystkim wpływ na duchowy rozwój dziecka. Możemy śpiew nazwać szlachetną mową, uzewnętrzniającą nasze uczucia. Czy radość ogarnia duszę naszą, czy ból i smutek szarpia, najlepiej uzewnętrznia to śpiew. Przedmiot ten jeszcze dlatego w wysokiej mierze wpływa dodatnio na rozwój naszej duszy, że zawiera wartości etyczne, religijne i patriotyczne. Racjonalne nauczanie śpiewu poza rytmiką i dźwiękiem ma jeszcze i tę zaletę, że uczy ono koncentracji woli i szybkiej orientacji, czego dowodem posłużyć nam może choćby czytanie nut głosem. Osiągnięcie powyższych korzyści zależy od umiejętnego prowadzenia i poważnego traktowania sprawy ze strony nauczyciela. Jednakże musimy przyznać, że często bardzo lekcje śpiewu lekceważymy sobie. Nauczyciel niejednokrotnie nie wie, co począć ma ze sobą i z dziećmi na lekcji śpiewu.

I co się dzieje: aby wypełnić czas, nauczyciel zmusza dzieci do śpiewania jednej i tej samej piosenki przez całe miesiące, a skutek takiego traktowania sprawy jest ten, że dzieci czują wreszcie niechęć do śpiewu i zamiast pobudzać, niweczymy sami w nich zamilowanie do śpiewu. U niektórych znów istnieje pogląd, że im głośniejszy, tym lepiej dzieci śpiewają — śpiew przechodzi wtedy w krzyk, ujawnia się chęć — jeżeli tak się wyrażę — głosowej walki; każdy się stara krzyczeć jak najgłośniejszy. Trzeba stanąć na stanowisku właściwym, mianowicie, że jeżeli się czegoś uczy, to należy przystąpić do pracy z całą sumiennością i świadomością tego, co i jak robić należy. Mniemanie, że przedmiot ten należy do mniej ważnych, że może nie wymaga należytego przygotowania się nauczyciela do każdej lekcji — nie wytrzymuje krytyki. Nauczyciel, który poważnie traktuje sprawę, może stworzyć cuda z naszym młodem pokoleniem, które zaniedbane, niestety, przez nas nauczycieli pod tym względem, zdradza niejednokrotnie ogromne zdolności. Śpiew jest sztuką, jest częścią kultury; jest on odzwierciedleniem nie tylko nastroju duszy człowieka, lecz odzwierciedleniem jego dawniejszych przeżyć, jego charakteru, i jak charakter każdego narodu jest inny, tak i jego pieśni są różne. Weźmy naprzykład naród wschodni — Rosjan. Ich pieśni, pełne tęsknoty, bólu i żalu, świadczą o tem, że setki lat znajdowali się pod jarzmem nie tylko obcych ciemiężycieli, ale i własnych — carów. W pieśni swe przelewali swoje pragnienia wolności, skarżyli się na straszny los

swój. I pieśni nasze z okresu niewoli i powstań również zawierają w sobie gorące umiłowanie i pragnienie odzyskania wolności. Ludy, które żyją w strefach południowych pod błękitnym niebem, w żarze słońca, o krwi gorętszej, mają pieśni pełne namiętności. I tak każdy naród ma odpowiednie do jego przeżyć i usposobienia duszy właściwe mu pieśni i melodje. Śpiew więc, jako część kultury — ma wielką moc; wyrabia poczucie solidarności i podporządkowuje nasze „ja” woli ogółu, albowiem śpiew niejako niweluje wszelkie nierówności społeczne. Śpiew wzmacnia i podtrzymuje ducha narodowego; wyrabia mowę i czyni ją dźwięczniejszą — poskramia złe skłonności, uszlachetnia duszę i czyni człowieka lepszym, bo kto kocha śpiew, złym człowiekiem być nie może, mówi przysłowie. I oto widzimy, że śpiew jest czynnikiem uszlachetnienia dusz dziecięcych, jest on jasnym słońcem, oświetlającym wielkie horyzonty piękna i dobra. Pokazanie dzieciom tego dobra i piękna — oto cel nauczyciela śpiewu. Ma on wytworzyć u dziecięcej duszy pojęcie, że szkoła jest czemś więcej, niż owym żmudnym i ciężkim warsztatem pracy, przy którym każde z nich według narzuconych mu praw zgóry pewną ilość lat spędzić musi.

Ogólne wskazówki.

Lekcje śpiewu w szkole powszechnej opierają się na czterech zasadniczych czynnikach, którymi są: oddech, rytmika, głos i słuch. Te ćwiczenia, to jest oddechowe, rytmiczne i słuchowo-głosowe stanowią podstawę umuzykalnienia, nie mogą jednak — zwłaszcza w klasach niższych — stanowić odrębnej całości metodycznej, lecz będą zawsze dostosowywane i uzależniane od przepracowywanej pieśni. Metodyczną treścią bowiem śpiewu jest pieśń, w stosunku do której ćwiczenia oddechowe, rytmiczne i słuchowo-głosowe są środkami pomocniczymi.

Ponieważ oddech odgrywa bardzo ważną rolę w śpiewie, i tylko głos, oparty na oddechu, płynie równo i swobodnie, przeto zadaniem nauczyciela jest przestrzegać, aby te ćwiczenia były wykonywane w odpowiedni sposób. Proces oddychania zwykle odbywa się zupełnie nieświadomie. Inaczej na lekcji śpiewu — tu ono się opiera na świadomości i woli. Ponieważ wolniej się śpiewa niż mówi, dlatego przy śpiewie należy częściej oddychać niż przy mówieniu. Oddycha się z zamkniętymi ustami przez nos i to wolno, spokojnie, bez szmeru; wydycha się przez otwarte usta. Przy wydychaniu trzeba być oszczędnym w zużywaniu powietrza. Wysiłki nauczyciela pod tym względem winny zapaść jedynie do tego, by dzieci przy śpiewaniu unikały rażących błędów, w każdym razie nie należy dopuszczać do oddychania w środku wyrazu. Ćwiczenia oddechowe winny łączyć się ze śpiewaniem podanego przez nauczyciela dźwięku lub ustępu danej pieśni, stosując przytem odpowiednie stopnie dynamiczne (pp, p, mf, f). Ćwiczenia oddechowe należy przeprowadzać w miarę możliwości przy otwartych oknach, w każdym zaś razie po przewietrzeniu klasy. Dzieci oddychają stojąc z założonymi rękami lub opartymi o biodra rękoma.

Ćwiczenia rytmiczne mają na celu wyrobienie w dzieciach uczucia miarowości. Zgodność i równość śpiewu zależne są od umie-

jętnie przeprowadzonych ćwiczeń rytmicznych, przeważnie w śpiewie chóralnym — wielogłosowym ćwiczenia rytmiczne odgrywają wielką rolę. Mają one jeszcze i tę zaletę, że je można łączyć z ruchami, i dzieci przeważnie niższych klas lubią tego rodzaju ćwiczenia. Stosujemy także ćwiczenia rytmiczno-śpiewne.

Jednym z najprostszych ćwiczeń rytmicznych śpiewnych może być wykonywanie jakiejś gamy majorowej w różnych rytmach z taktowaniem.

Ćwiczenia słuchowo-głosowe mają na celu rozwijanie i kształcenie słuchu i głosu przez odszukiwanie i odgadywanie odpowiednich tonów, akordów danej pieśni. Do tych ćwiczeń dochodzi materiał praktyczny, a tym materiałem są pieśni.

Pieśń powinna być dostosowana do pory roku i okresów kościelnych, a przede wszystkim do lekcji z innych przedmiotów, zwłaszcza do nauki religii, języka polskiego, historii, geografii i ćwiczeń cielesnych, gdyż pomiędzy nauką śpiewu a temi przedmiotami zachodzi ścisła korelacja. Dlatego też nauczyciel śpiewu powinien stale porozumiewać się w tym celu z nauczycielami wymienionych przedmiotów. Tak naprz. przy przerabianiu przez nauczyciela geografii o szczególnych dzielnic i regionów Polski, nauczyciel śpiewu powinien dobrać i ćwiczyć odpowiednie pieśni regionalne. Nadto przy wyborze pieśni kierować się winien zasadą, że pieśń musi wносить jasność, ciepło i piękno do duszy dziecięcej.

Przez pierwsze dwa lata należy uczyć pieśni wyłącznie słuchowo. „W klasie III-iej jest dopuszczalne posługiwanie się śpiewnikiem lub zapisem pieśni na tablicy. Nuty w tym wypadku służą jedynie jako wzrokowa pomoc przy śpiewie ze słuchu, mająca na celu skojarzenie znaków nutowych z ich brzmieniem muzycznym, co wyklucza ich objaśnienie“. Dopiero od klasy IV-iej następuje objaśnianie nut.

Uczyć pieśni słuchowo należy w następującym porządku: 1) Nauczyciel wygłasza jasno, rytmicznie, na jednym dźwięku tekst piosenki. 2) Dzieci powtarzają tekst z nauczycielem, a potem same. Nauczyciel poprawia błędy wymowy. 3) Nauczyciel śpiewa całą piosenkę, dzieci słuchają. 4) Nauczyciel śpiewa kilkakrotnie jedną część pieśni, dzieci cichutko nucą, potem śpiewają ze słowami. Nauczyciel poprawia błędy intonacji, wymowy i oddechu. Następuje śpiewanie pełnym głosem. W ten sposób przerabia się dalsze zdania. 5) Dzieci śpiewają całą pieśń.

Tworzenie i prowadzenie chóru wielogłosowego.

W każdej normalnej, t. j. pełnej 7-io klasowej szkole — ważną rzeczą jest utworzenie chóru, który byłby w stanie wykonywać łatwe pieśni na trzy, względnie cztery głosy. Prowadzenie śpiewu chóralnego ma tę zaletę, że najłatwiej rozwija w dzieciach poczucie piękna harmonji. Aby utworzyć chór na trzy głosy, trzeba przede wszystkim ugrupować głosy. Wymaga to dużej umiejętności ze strony nauczyciela śpiewu i jest wskazana pewna ostrożność, aby nie chybić celu. Zupełnie błędnym jest ogólnie rozpowszechnione mniemanie, że w szkołach koedukacyjnych tworzy się chór w ten sposób, że dziewczęta śpiewają pierwszy głos, chłopcy zaś drugi i trzeci. Do-

świadczanie uczy, że są dziewczynki, które lepiej śpiewają drugim względnie trzecim głosem, niż pierwszym i odwrotnie — są chłopcy, którzy się nadają do pierwszego tylko głosu. W śpiewie chóralnym wielogłosowym biorą udział tylko dzieci starszych klas, które już mają pojęcie o akordach i śpiewie z nut. Każde dziecko tych klas — czy to dziewczynka czy chłopiec, powinno być badane przez nauczyciela śpiewu co do rozległości jego głosu. Do pierwszego głosu zalicza się dzieci te, które są w stanie z łatwością i bez naciężenia głosu śpiewać g, wzięte na strunie e skrzypiec. Do drugiego głosu zalicza się dzieci, których skala głosowa sięga od a na strunie g do e (struna e) włącznie. Do trzeciego głosu bierzemy dzieci których skala głosowa sięga do g (struna g) i które z łatwością śpiewają to g. W wyborze uczniów do trzeciego głosu trzeba być bardzo ostrożnym. Jeżeli dziecko wbrew naturze zmuszone jest śpiewać nisko, wtedy głos ten idzie na marne. Co do uczniów i uczennic, których głos waha się, to jest, u których głos przechodzi w męski względnie kobiecy, tak zw. mutacja głosu — a dzieje się to u chłopców przeważnie w wieku od 14-go do 16-go roku — u dziewcząt znacznie wcześniej — to dzieci te czynnego udziału w śpiewie przez ten okres czasu nie biorą, natomiast ich obecność na lekcji śpiewu jest obowiązkowa. Przełomowy ten okres trwa kilka miesięcy. Co do liczby uczniów w poszczególnych głosach, to najliczniejszym musi być pierwszy; drugi głos jest mniej, trzeci najmniej liczny. Ćwiczenia na trzy głosy odbywają się w sali — jeżeli jej przy szkole niema — w jednej z największych klas. Pożądanem jest, aby dzieci przy śpiewie stały i to w niekrępujący sposób z opuszczonymi lub splecionymi w tył rękoma, z nieco podniesioną głową, albowiem pochylona głowa krępuje krtań. Najodpowiedniejszy przygotowawczy stopień do śpiewu trzygłosowego stanowią ćwiczenia akordowe i uczenie kanonów, a mianowicie w ten sposób, że winno się uczyć kanonów najpierw unisono; po przyswojeniu tematu łączy się po dwie grupy, wreszcie łączy się wszystkie trzy.

Piosenkę trzygłosową opracowuje się w sposób następujący: Nauczyciel pisze nuty danej piosenki — pierwsze cztery, sześć lub osiem taktów — bez tekstu na tablicy, dzieci zapisują je do zeszytu. Następuje rozbiór napisanej części, a mianowicie rozbiór rytmiczny, odległościowy w ten sposób, że dzieci odnajdują naprzykład sekundy, tercje, kwinty w danym odstępie pieśni; robi się rozbiór akordowy: dzieci odnajdują tonikę, a od niej wyprowadzają trójdźwięk. Jednym słowem, starać się należy, by dzieci uchwyciły motyw piosenki drogą świadomości, a nie zaś powierzchownie tylko. Po solmizowaniu nauczyciel pisze tekst i dzieci śpiewają piosenkę z tekstem. Tu nauczyciel powinien czuwać nad tem, aby dzieci wymawiały czysto, aby otwierały należycie usta i rozchylały wargi i zęby, a co najważniejsze, żeby nie krzyczały. Trzeba im wyjaśnić, że piękno pieśni polega nie na krzykliwym, ale na cichym, spokojnie płynącym śpiewie. Nie znaczy to, że zawsze i wszędzie należy śpiewać cicho; owszem, śpiewa się i głośno, ale wtedy, kiedy charakter pieśni lub ustępu tego wymaga. Dla wykorzenienia tak rozpowszechnionego w szkołach gardłowego krzyku należy często stosować śpiewanie z zamkniętymi ustami. Po prześpiewaniu każdego głosu z osobna, łączy się głosy: pierwszy z drugim, drugi z trzecim, trzeci z pierwszym, a wreszcie wszystkie trzy. Baczyć na oddech wśród pieśni: należy

przestrzegać, aby dzieci nie oddychały w połowie wyrazu, po przyimkach, ani nie śpiewały do zupełnego wyczerpania zapasu powietrza w płucach. Wykorzeniać rozpowszechnioną plagę w naszych szkołach, zawođenje z jednej nuty na drugą, zwłaszcza gdy chodzi o pieśni religijne. Aby wyrazić zawarte w pieśni uczucie, należy ją odpowiednio cieniować, przestrzegając ściśle znaki dynamiczne — crescendo, decrescendo, piano, piano-pianissimo, forte, m. forte, forte-fortissimo. Zwłaszcza odpowiednio wykonane crescendo i decrescendo w znacznej mierze upiększają pieśń. Dla wyrobienia tego rodzaju cieniowania stosuje się następujące ćwiczenie: tworzy się akord, akord ten śpiewają wszystkie dzieci, poczynając od najsłabszego pianissima, które się stopniowo wzmacnia aż do potężnego forte-fortissimo, poczem stopniowo przechodzimy w najsłabsze, ledwie dosłyszalne dla ucha pianissimo.

Przerabiając w ten sposób materiał teoretyczny i praktyczny, przekonamy się, że lekcje śpiewu nie należą do nudnych; przeciwnie — wzbudzimy w dzieciach wielkie zamięłowanie do tego przedmiotu. A przecież nie wiele potrzeba, aby osiągnąć cel: dobre chęci, zamięłowanie do pracy, no i przeciętny głos i słuch nauczyciela.

Powtarzanie pieśni.

Aby najważniejsze pieśni przepracowane w szkole przeszły na stałą własność dzieci i towarzyszyły im także poza okresem pobytu w szkole, należy kłaść wielki nacisk na powtarzanie pieśni. W tym celu winna być wykorzystywana każda sposobność, każda wolna chwila. Nauczyciel jednakże powinien dbać o to, aby często powtarzane pieśni nie znudziły się dzieciom; przeto powtarzanie należy urozmaicać: utrwałać dalsze zwrotki, inscenizować, tworzyć cykle podobnych pieśni, grupować podług autorów, podług pór roku i t. p. Nadto mamy dosyć sposobności do nadania pieśniom znaczenia żywotnego: śpiewamy w kościele, przed rozpoczęciem i po zakończeniu nauki, podczas gier i zabaw, podczas obchodzenia dożynek i sobótek i t. d. Najlepszym sprawdzianem wyniku pracy nauczyciela będzie fakt, jeśli dzieci poza lekcjami śpiewu będą same śpiewały, z własnej, nieprzymuszonej ochoty.

Dobór pieśni.

Sprawie doboru odpowiednich pieśni należy przypisać jaknajwiększe znaczenie, gdyż od mniej lub więcej sumiennego wywiązania się z tego zadania zależy w pewnej mierze skuteczność pracy nauczyciela śpiewu. Piosenka np. nie odpowiadająca poziomowi rozwoju dziecka lub przekraczająca jego skalę głosową może wywołać raczej niechęć niż zamięłowanie do śpiewu. Nauczyciel śpiewu winien więc to zadanie załatwić z największą skrupulatnością. Należy sobie uświadomić, że dobór pieśni uzależniony jest także od rozkładu materiału przedmiotów w stosunku do śpiewu korelacyjnych (nauka religii, język polski, historia, geografia i ćwiczenia cielesne), a pod względem stosowania pieśni regionalnych od miejscowości, w której szkoła jest

położona. Rzecz jasna, że i odrębne warunki każdej poszczególnej szkoły należy wziąć pod uwagę. Niemalą trudności sprawi nauczycielowi śpiewu dobór pieśni zwłaszcza dla klas niższych, a w szczególności klasy I, gdyż tu daje się mocno we znaki brak piosenek, któreby pod względem swej treści i skali głosowej dziecka odpowiadały w zupełności wymaganiom nowego programu z nauki śpiewu. Należy jednak oczekiwać, że i ten brak zostanie usunięty w czasie najbliższym przez wydanie odpowiednich nowych lub uzupełnienie starych śpiewników szkolnych.

Audycje muzyczne.

Nowy program przewiduje także audycje muzyczne, które w swej części mają się przyczynić do umiłowania rodzimej kultury przez poznanie naszych kompozytorów i ich utworów. Ustęp odnośny ma brzmienie następujące:

„W sprzyjających warunkach można organizować w klasach V, VI i VII w ramach lekcji śpiewu lub poza nimi audycje muzyczne, w miarę możliwości związane z programem. Na repertuar audycji winny się składać przystępne utwory przede wszystkim wybitnych kompozytorów polskich, ze szczególnem uwzględnieniem Szopena i Moniuszki.

Audycjom winny towarzyszyć krótkie, przystępne i zajmujące objaśnienia, dotyczące kompozytorów dzieł i ich treści.

W razie urządzania audycji młodzież winna mieć możliwość słyszenia muzyki w najróżnorodniejszym wykonaniu (np. śpiew, gra na fortepianie, skrzypcach, gra zespołowa kameralna, muzyka orkiestralna). Dla większości szkół najdostępniejszą formą audycji będzie muzyka z płyt gramofonowych, przytem należy dbać o dobroć aparatu i płyt“.

UWAGA.

Wskazówki powyższe, rzecz jasna, nie wyczerpują wszystkich zjawisk metodycznych, związanych z nauką śpiewu. Każdy sumienny nauczyciel bezwzględnie sam będzie dbał o to, aby się nie tylko utrzymać na odpowiednim poziomie naukowym i metodycznym, ale i zaznajomić się z nowymi prądami i zmianami, jakie z biegiem czasu mogą zajść w dziedzinie nauczania śpiewu. Czytanie jakiegokolwiek czasopisma muzycznego jest przeto rzeczą niezbędną. Na szczególne polecenie zasługuje czasopismo „Muzyka w szkole”, miesięcznik pedagogiczno-muzyczny, wydawany przez „Związek Nauczycielstwa Polskiego“ (Warszawa, Wybrzeże Kościuszkowskie 35).

**Szczegółowy rozkład
materiału naukowego**

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
S i e r p i e ń — W r z e s i e ń	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modlitwa przed nauką, np.: „Modlitwa dziecka” (Hławiczka—Śpiewnik szkolny cz. I Nr. 4). 2. „Zajac” (Pełczyński, I cz., Nr. 10) lub inna. 	<p>Pierwszą klasę obowiązuje jedna godzina śpiewu tygodniowo (pożądany podział na ćwierci godziny szkolnej).</p> <p>Pierwsze lekcje śpiewu nauczyciel poświęca zapoznaniu się „z zasobem pieśni, znanych dzieciom z domu lub przedszkola”. O ileby w tej liczbie znalazły się piosenki odpowiednie, można do nich nawiązać zapoczątkowanie jednogłosowego śpiewu zbiorowego.</p> <p>Od samego początku nauki nauczyciel zwraca uwagę na czystą, wyraźną wymowę i przestrzega, aby dzieci przy śpiewie należycie otwierały usta.</p> <p>Początkowo stosować tylko p.</p> <p>„Rozmieszczanie oddechu we właściwych miejscach pieśni winno się ograniczyć do unikania rażących błędów, jak np. oddychania w środku wyrazu”.</p>

KLASA 1.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
P a ź d z i e r n i k	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Jabluszko“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 79) lub inna. 2. „Śpij dziecińko“ (Śpiewnik Maszyńskiego — Nr. 4) lub inna. 	<p>Nauczyciel przestrzega, aby dzieci oddychały we właściwych miejscach — nigdy w środku wyrazu.</p>
L i s t o p a d	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Wiatrak“ (Pieśń w szkole — Kaprowiczowa i Kruszewska, Nr. 12). 2. „Wróbelki“ (Kaprowiczowa i Kruszewska — Pieśń w szkole Nr. 10) lub inna. 3. „Wiejska kapela“ (Pelczyński, cz. I, Nr. 5). 	<p>„Okolicznościowe odróżnianie podczas wykonywania pieśni melodji wznoszącej się i opadającej, oraz zatrzymującej się na jednym dźwięku“.</p> <p>Powyższą uwagę uwzględniać jak najczęściej.</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
G r u d z i e ń	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Kolęda“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 7) lub inna. 2. „Wśród nocnej ciszy“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 11). 3. Powtórzenie przerebionych pieśni. 	<p>Pieśni religijne wymagają specjalnej uwagi nauczyciela, gdyż dzieci szczególnie w tych pieśniach „zawodzą“, t. zn. zlewają dźwięki. Należy więc już na tym stopniu wykorzeniać tę tak rozpowszechnioną plagę.</p> <p>Przy przerobieniu tej piosenki nauczyciel winien uwzględnić skalę głosową dziecka; w tym wypadku śpiewać należy o dwa tony niżej.</p>
S t y c z e ń	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powtórzenie przerebionych w I-szem półroczu piosenek. 2. „Zima“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 85) lub inna. 	<p>Po każdej dłuższej przerwie w nauce (w tym wypadku ferje zimowe), należy powtórzyć pieśni, aby — w myśl programu — „przeszły na stałą własność dziecka“. Przy powtarzaniu zwraca się szczególną uwagę na dalsze zwrotki, a to celem urozmaicenia, jak również lepszego utrwalenia całości.</p>

KLASA I.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
L u t y	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Ptaszek w zimie“ (Pełczyński, cz. I, Nr. 1) lub inna. 2. „Mateczka“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 30) lub inna. 3. „Wieczorem“ (Pełczyński, cz. I, Nr. 8). 	<p>Po przyswojeniu tej piosenki dzieci taktują na dwumiar, maszerują w takt pieśni, wybijają takt, klaszczą i t. p., celem wyrobienia poczucia miarowości.</p>
M a r z e c	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Furman“ (Śpiewnik Maszyńskiego Nr. 4) lub inna. 2. „Miłość Boga“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 1). 3. „Młynarz“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 40). 	<p>Piosenkę tę można inscenizować, co powinno znaleźć zastosowanie przede wszystkim przy powtarzaniu.</p> <p>Nie należy forsować głosu, śpiewać tylko mf.</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
K w i e c i e Ń	1. „Rolnik” (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 35) lub inna. 2. „Wiosna” (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 95).	I ta pieśń może być inscenizowana. Dzieci mogą naśladować czynności rolnika. Pieśń tę należy śpiewać o ton niżej.
M a j	1. „Wiosna” (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 96). 2. „Przechadzka” (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 59).	Tekst tej piosenki wymaga, aby dzieci opuściły klasę i korzystały z nauki na świeżem powietrzu. Powyższą uwagę można zastosować i do tej piosenki.
C z e r w i e c	1. Powtórzenie pieśni.	Cały ten okres należy poświęcić powtórzeniu wyuczonych w ciągu roku pieśni. Celem sprawdzenia, w jakim stopniu piosenki zostały utrwalone, przeprowadza się następującą kontrolę: Nauczyciel nuci lub gra jakikolwiek fragment przerobionych pieśni, a dzieci odgadują właściwą pieśń. Wynik ogólny w myśl programu jest następujący: „Przyswojenie przez dzieci co najmniej 15 pieśni, śpiewanych wyraźnie, rytmicznie i czysto”.

KLASA II.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
Sierpień — Wrzesień	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powtórzenie pieśni z kl. I. 2. „Dzień dziecka“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 111). 3. „Ogródek“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 112) lub inne. 	<p>„Każdy nauczyciel, uczący śpiewu, winien dbać o utrwalenie cenniejszych pieśni z lat poprzednich, obowiązkiem zaś nauczyciela, obejmującego dopiero naukę śpiewu w jakimś oddziale, jest zapoznanie się z repertuarem pieśni, znanych dzieciom“.</p> <p>Klasę II obowiązują 2 godziny tygodniowo (pożądany podział na pół godziny).</p> <p>Dzieci taktują na dwumiar; nauczyciel przestrzega, aby takty z synkopami były wykonane rytmicznie.</p>
Październik	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Boże coś Polskę“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 14). 2. „Ziemia rodzinna“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 17). 	<p>Przy opracowywaniu zwłaszcza tej piosenki należy dbać o głęboki, spokojny wydech we właściwych miejscach. Aby dzieci przyzwyczać do tego, należy przedtem przerobić kilka ćwiczeń oddechowych: dzieci np. głęboko wdychają powietrze i śpiewają na jednym wydechu, stosując p — „Boże, coś Polskę przez tak liczne wieki“... Tak samo nauczyciel postępuje z następnymi częściami piosenki. W żadnej innej piosence dzieci nie „zawodzą“ tak jak tu, a więc i tutaj należy zwrócić należytą uwagę na to.</p> <p>W drugiej części stosować narazie tylko mf. Wyuczyć należy trzy zwrotki.</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
<p>Listopad</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Młyneczek” (Hławiczka — Śpiewnik szk., cz. I, Nr. 41). 2. „Jesień” (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 75). 3. „Pojedziemy na łów” (Hławiczka — Solfeż polski, cz. I, Nr. 3) lub inne. 	<p>Tu nauczyciel ma sposobność do urozmaicenia lekcji śpiewu przez ilustrację, lub też może nawiązać do odpowiedniej pogadanki.</p> <p>W tej piosence dzieci wdychają po każdym dwóch taktach.</p> <p>Jako stopień przygotowawczy do tej piosenki może być śpiewana gama majorowa na sylabę „la”.</p>
<p>Grudzień</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Kolęda” (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 9). 2. „Kolęda” (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 13). 3. Powtórzenie. 	<p>Śpiewanie trójdźwięku na pierwszym stopniu (śpiewanie pierwszego, trzeciego i piątego dźwięku gamy).</p> <p>Śpiewanie gamy wznoszącej się i opadającej i trójdźwięku na pierwszym stopniu odnośnej tonacji.</p>

KLASA II.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
S t y c z e ń	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powtórzenie pieśni. 2. „Choinka“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 89). 	<p>Należy powtarzać nie tylko pieśni przerobione w I-szem półroczu tej klasy, ale i najcenniejsze z klasy I-ej.</p> <p>W tej piosence jeden uczeń występuje jako głos solowy; uczeń ten śpiewa pierwszą część, chór — drugą, gdyż cała piosenka ma charakter dialogu.</p>
L u t y	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Pieśń wygnańców“, marsz (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 25). 2. „Po nauce“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 58). 3. „Kościółek“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 5). 	<p>Stosuje się taktowanie na dwumiar i maszerowanie.</p> <p>Dzieci taktują przy śpiewie na trójmiar.</p> <p>Dzieci określają słowem, gestem lub rysunkiem w sposób ogólnikowy linię melodyjną. To samo stosować możliwie często.</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
M a r z e c	1. „Rzemieślnicy“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 37). 2. „Ranek chłopczyka“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 67).	Piosenka ta nadaje się do zabawy. Dzieci naśladują czynności wymienionych w pieśni rzemieślników. Śpiewanie gamy i trójdźwięku. Przerobić stosowne do tej pieśni ćwiczenia oddechowe.
K w i e c i e ń	1. „Skowronek“ (Hławiczka — Śpiewnik szk., cz. I, Nr. 100). 2. „W polu“ (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zes. I, Nr. 5).	Śpiewać piosenkę o jeden ton niżej, dostosowując ją do skali głosowej dziecka. Ćwiczenia rytmiczne w trójmiarze. Piosenka ta zawiera dwu- i trójmiar; tę okoliczność należy wyzyskać celem wyrobienia u dzieci pewnego poczucia miarowego.

Klasa II.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
M a j	<p>1. „Jaskółka” (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zesz. I, Nr. 11).</p> <p>2. „Dzwonnik” (Hławi-czka — Śpiewnik szk., cz. I, Nr. 44).</p>	<p>Śpiewanie gamy i trójdźwięku w odnośnej tonacji. Dzieci taktują przy śpiewaniu na trójmiar.</p> <p>Piosenka ta nadaje się do zabawy.</p>
C z e r w i e c	<p>1. Powtórzenie przerebionych pieśni.</p>	<p>Patrz uw. met. za czerw. w kl. I-ej.</p> <p>Wyniki nauczania: „Przyswojenie conajmniej 15 łatwych pieśni jednogłosowych, z włączeniem pieśni „Boże, coś Polskę”, śpiewanych wyraźnie, rytmicznie i czysto, z zastosowaniem przynajmniej dwu odcieni: mf i p”.</p> <p>(Z pieśni „Boże coś Polskę” winny dzieci opanować trzy zwrotki).</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
Sierpień — Wrzesień	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powtórzenie pieśni z klas poprzednich. 2. Modlitwa „Ojciec z niebios” (Hławiczka—Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 3). 3. „Wiejska muzyka” (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 118). 	<p>Nauczyciel, który obejmuje klasę, zapoznaje się z repertuarem pieśni, przerobionych w klasach poprzednich, celem utrwalenia najcenniejszych.</p> <p>Klasę III-cią obowiązują 2 godziny śpiewu tygodniowo (pożądany podział na pół godziny).</p> <p>Ćwiczenia oddechowe. Nie „zawodzić”! Ćwiczenia rytmiczne na 4-miar.</p> <p>Pieśń ta nadaje się do zabawy. Dzieci taktują na trójmiar.</p> <p>„W klasie III-ej jest dopuszczalne posługiwanie się śpiewnikiem lub zapisem pieśni na tablicy. Nuty w tym wypadku służą jedynie jako wzrokowa pomoc przy śpiewie ze słuchu”.</p>
Październik	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Jesień” (Hławiczka—Śpiewnik szk., cz. I, Nr. 76). 2. „Jeszcze Polska nie zginęła”. 3. Powtórzenie. 	<p>Śpiewanie gamy i trójdzwięku w odnośnej tonacji. Dzieci liczą dźwięki przypadające na jedną miarę taktową.</p> <p>Posługiwać się tylko tekstem i nutami ustalonymi przez M. W. R. i O. P.</p> <p>Szczególne uwagi zwrócić należy na wymowę i oddech.</p>

KLASA III.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
L i s t o p a d	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Ułani“ (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 63). 2. „Poranek“ (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zesz. I, Nr. 4) lub inna. 3. „Nasz kraj“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 18). 	<p>Przerobić przedtem ćwiczenia rytmiczne na synkopy. Dzieci, śpiewając, maszerują. Dzieci taktują na dwumiar.</p> <p>Śpiewanie gamy i trójdźwięku w odnośnej tonacji.</p>
G r u d z i e ń	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kolęda „Lulaj-że Jezuniu“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 8). 2. Kolęda „Gdy się Chrystus rodzi“ (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 12). 3. Powtórzenie. 	<p>Śpiewanie odnośnej gamy i odtwarzanie poszczególnych tonów trójdźwięku tejże gamy. Jedna grupa dzieci śpiewa dźwięk zasadniczy, druga — trzeci (tercję), a trzecia grupa — piąty (kwintę). Oddech po każdych dwóch taktach. Nie „zawodzić“!</p> <p>Dzieci taktują na 4-miar.</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
S t y c z e ń	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powtórzenie pieśni. 2. Pieśń zimowa „Błada zima” (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 86) lub inna. 	<p>Patrz uw. — styczeń, kl. I.</p> <p>Wdech po każdym dwóch taktach. Dzieci taktują na trójmiar.</p>
L u t y	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Dziewczę i gołębek” (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 130). 2. „Sanna” (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zesz. I, Nr. 6). 3. „Wojenka” (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 28). 	<p>Piosenka, nadająca się do zabawy.</p> <p>Śpiewanie gamy i odtwarzanie poszczególnych tonów trójdźwięku w odnośnej tonacji.</p>

KLASA III.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
M a r z e c	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kanon dwugłosowy. 2. „Wielkanoc“ (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zesz. I, Nr. 6 — stop. II). 	<p>Kanony służą do przygotowania pieśni wielogłosowych (w tym wypadku pieśni dwugłosowej).</p> <p>Najpierw cała klasa śpiewa kanon jako pieśń jednogłosową; dopiero po utrwaleniu melodji dzielimy klasę na 2 grupy.</p> <p>Po każdych dwóch taktach oddech. Stosujemy piano, mf i f.</p>
K w i e c i e ń	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Deszczyk“ (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zesz. I, stop. II, Nr. 14). 2. Kanon dwugłosowy „Zapiał kogut kukuryku“ (Pełczyński, cz. I, str. 49). 3. „Pieśń oracza“ (Hławiczka — Śpiewnik szk., cz. I, Nr. 36). 	<p>Śpiewanie gamy i trójdźwięku w odnośnej tonacji.</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
M a j	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Raz dwa“ (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 5). 2. „Wisła“ — krakowiak (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 19). 	<p>Dzieci maszerują podług taktu pieśni; taktują na dwumiar.</p> <p>Ćwiczenia w rytmie synkopowanym.</p>
C z e r w i e c	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Maciuś“ (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zes. I — stop. II, Nr. 7). 2. Powtórzenie przerebionych pieśni. 	<p>„Określenie przy pomocy słowa, gestu lub rysunku linii melodyjnej pieśni“.</p> <p>Wynik ogólny:</p> <p>„Przyswojenie conajmniej 15 niezbyt trudnych pieśni jednogłosowych, z włączeniem Hymnu Państwowego „Jeszcze Polska nie zginęła“, śpiewanych z wyraźną wymową, poprawną rytmiką i czystą intonacją, z zastosowaniem przynajmniej trzech odcieni dynamicznych mf, p. i f“.</p> <p>(Z pieśni „Jeszcze Polska nie zginęła“ winny dzieci opanować trzy zwrotki).</p>

KLASA IV.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
S i e r p i e ń — W r z e s i e ń	1. Powtórzenie pieśni z poprzednich lat. 2. „W lesie“ (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zes. II, Nr. 13). 3. Pieśń jednogłosowa trudniejsza: „Jutrzenka“ (Śpiewnik Mażyńskiego, cz. I, Nr. 26).	<p>Celem utrwalenia najcenniejszych pieśni, przerobionych w klasach poprzednich, nauczyciel pierwsze lekcje poświęca powtórzeniom.</p> <p>Klasę IV obowiązują 2 godziny tygodniowo.</p> <p>Przerabia się w klasie tej „pieśni, przeważnie dwugłosowe łatwiejsze, w obszerniejszej skali (od „h“ małego do „f“ dwukreślnego), a także jednogłosowe, dostosowane do zainteresowań tego wieku i związane z życiem dziecka w szkole i poza szkołą, a więc pieśni: religijne, narodowe, z włączeniem pieśni „Pierwsza Brygada“, ludowe, z większym uwzględnieniem charakteru regionalnego, marszowe oraz inne“.</p> <p>Pieśń tę należy przerobić na dwa głosy. Nauczyciel przestrzega, aby dzieci odpowiednio rozmieszczały głębsze oddechy i półoddechy i należycie układały usta przy śpiewie.</p> <p>Nauczyciel zwraca uwagę na „przedtakt“.</p> <p>Przy opracowywaniu pieśni dwugłosowej wszystkie dzieci zapoznawają się z melodją, tak samo z drugim głosem, potem dopiero następuje podział na dwie grupy podług zdolności i skali głosowej.</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
P a ź d z i e r n i k	<p>1. „Marsz Pierwszej Brygady” (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 24).</p> <p>2. Pieśń religijna dwugłosowa: „Boże z niebios” (Hławiczka — Śpiewnik szkolny, cz. I, Nr. 5).</p>	<p>Wprowadzenie pisma nutego na pięciolinji w zakresie gamy C - major z uwzględnieniem sposobu wyrażania wartości rytmicznych (ćwierćnuta, ósemka, półnuta i odpowiednie pauzy).</p> <p>Dzieci klasy IV-ej powinny, jak głosi program, posługiwać się śpiewniczkami; o ile warunki na to nie pozwalają, nauczyciel zapisuje pieśń na tablicy. „Nauczyciel objaśnia krótko i ogólnikowo zapis pieśni na tablicy i śpiewając, wskazuje każdą nutę. Podczas powtarzania pieśni za głosem lub instrumentem nauczyciela może wskazywać nuty jedno ze zdolniejszych dzieci. W ten sposób dzieci, patrząc na obraz nutowy pieśni podczas śpiewu, będą kojarzyły znaki nutowe z ich brzmieniem muzycznym”.</p> <p>Dzieci maszerują w takt pieśni i taktują na 4-miar.</p> <p>Dla łatwiejszego opanowania tej piosenki dzieci śpiewają gamę i trójdźwięki I, IV i V stopnia.</p> <p>Unikać zlewania dźwięków („zawodzenia“!).</p>

Klasa IV.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
L i s t o p a d	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Taniec“ (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zes. I, Nr. 4). 2. Pieśń jednogłosowa „Wiatr“ (Śpiewn. Konopnickiej i Noskowskiego, zes. I, Nr. 3). 	<p>Śpiewanie gamy w skali rozszerzonej, w granicach głosu dzieci. Odtwarzanie poszczególnych tonów trójdźwięku na stopniu I, łączenie ze stopniem ósmym. Nauczyciel dba, jak zawsze, tak i tu, o czystą wymowę. „Na wymowę samogłosek należy baczyć szczególnie podczas śpiewania dźwięków dłuższych, spółgłosek zaś w pieśniach o tempie żywszem i charakterze rytmicznym“, jak w danej piosence.</p> <p>Znaki dynamiczne „crescendo“ i „decrescendo“.</p> <p>Uwagę powyższą należy uwzględnić przy przerabianiu każdej innej piosenki jednogłosowej.</p>
G r u d z i e ń	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kolęda „W żłobie leży“ — na 2 głosy (Śpiewnik Maszyńskiego, cz. II, Nr. 1). 2. „Zmarzłak“ (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zes. I, Nr. 9). 3. „Nie chodź“ (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 51). 	<p>Celem wprowadzenia w tonację tej piosenki dzieci śpiewają w formie krótkiej melodji trójdźwięki I, IV i V stopnia.</p> <p>Po wyuczeniu tej piosenki na jeden głos dzieci same improwizują (wyszukują wtór) do tej melodji, nauczyciel poprawia błędy harmoniczne.</p> <p>Uwagę powyższą należy uwzględnić przy przerabianiu każdej innej piosenki jednogłosowej.</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
S t y c z e ń	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powtórzenie pieśni przerobionych w I-em półroczu. 2. Piosenka dwugłosowa artystyczna „Piosenka żołnierska” — Moniuszki (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 27) lub inna (mniej trudniejsza). 	<p>Patrz uw. m. styczeń z poprzednich klas.</p>
L u t y	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kanon trzygłosowy „Wieczorem” (Śpiewnik Maszyńskiego, cz. I, Nr. 34). 2. Pieśń dwugłosowa: „Rzeka” (Śpiewn. Konopnickiej i Noskowskiego, cz. II, Nr. 1). 3. Jednogłosowa pieśń: „Snieżyca” (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zesz. II, Nr. 3) lub inna. 	<p>Wszystkie dzieci śpiewają kanon jako jednogłosową piosenkę, po wyuczeniu dopiero następuje podział na 3 grupy.</p> <p>Zwrócić uwagę na konieczność zmian tempa.</p>

KLASA IV.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
M a r z e c	1. „Kujawiak” — na 2 głosy (Maszyński, cz. I, Nr. 45). 2. „Piosnka o Belinie” — na 2 głosy — melodia ludowa z okolic Jasła — pieśń regionalna (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 21).	Zwrócić uwagę na charakterystyczne cechy rytmów, występujących w polskich pieśniach ludowych o charakterze tanecznym.
K w i e c i e ń	1. „Na Wawel” — na 2 głosy (Śpiewnik Maszyńskiego, cz. I, Nr. 44), lub inna. 2. „Kadrówka” — na 2 głosy (Hławiczka — 75 polsk. pieśni marszowych Nr. 22). 5. „Powitanie wiosenki” (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zesz. II, Nr. 4).	Odtwarzanie poszczególnych tonów trójdźwięku. Zwrócić uwagę na czystą wymowę samogłosek.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
M a j	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Witaj dniu trzeciego Maja” — na 2 głosy (Pełczyński, cz. II, Nr. 48). 2. „Jabłonka” — na jeden głos (Śpiewn. Kopnickiej i Noskowskiego, zesz. I, stop. II, Nr. 10). 3. „Czarna kura” — na 2 głosy (Hławiczka — 75 polsk. pieśni marszowych, Nr. 45). Pieśń regionalna (Kujawy). 	<p>Przerobić ćwiczenia oddechowe i zwrócić uwagę na czystą wymowę.</p> <p>Takt sześć-ósemkowy. Śpiewanie gamy i odtwarzanie trójdzwięków w odnośnej tonacji.</p> <p>Śpiewanie gamy minorowej i trójdzwięku minorowego w odnośnej tonacji.</p>
C z e r w i e c	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powtórzenie pieśni z klasy IV i najcenniejszych z klas poprzednich („Boże coś Polskę”, „Jeszcze Polska” i „Pierwsza Brygada”). 	<p>Przy powtarzaniu należy stosować różne urozmaicenia: inscenizacje, głębsze utrwalanie dalszych zwrotek, odgadywanie piosenki na podstawie nuconego przez nauczyciela motywu i t. p.</p> <p>Wynik ogólny: „Przyswojenie conajmniej 15 pieśni, przeważnie łatwiejszych dwugłosowych, z włączeniem pieśni „Pierwsza Brygada” (w układzie jednogłosowym), śpiewanych z wyraźną wymową, poprawną rytmiką, czystą intonacją, zastosowaniem urozmaiconego cieniowania i koniecznych zmian tempa”.</p> <p>(Z pieśni „Marsz Pierwszej Brygady” dzieci winny opanować trzy zwrotki).</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
Październik	1. „Hej, Mazury, hejże ha“ — na 2 głosy (Pelczyński, cz. II, Nr. 40). 2. „Marsz księcia Józefa“ — częściowo na 2 głosy (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 11).	Ćwiczenia oddechowe, rytmiczne; śpiewanie gamy wznoszącej się i opadającej, śpiewanie trójdźwięku do odnośnej piosenki.
Listopad	1. Pieśń jesienna na jeden głos: „Odłot“ (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zesz. I, stop. II, Nr. 17) 2. „Wrony konik“ — na 2 głosy (Hławiczka — 75 polsk. pieśni marszowych, Nr. 20).	Taktowanie na trójmiar.
Grudzień	1. Łatwa piosenka na 2 głosy z nut w tonacji C-major, np.: „Gorzala lipka“ („Solfeż polski“ — Hławiczka, cz. I, Nr. 62). 2. „Koleśda“ (Moniuszko) — na 2 głosy (Maszyński, cz. II, Nr. 25) lub inna.	„W łączności z posługiwaniem się nutami niezbędne wyjaśnienia, dotyczące znaków muzycznych (sposób oznaczenia wartości rytmicznych i taktu, nazwy nut), oraz rozmieszczenia półtonów i całych tonów w gamie C-major“.

KLASA V.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
S t y c z e ń	1. Powtórzenie pieśni przerobionych w I-em półroczu. 2. „Kanon na 3 głosy” (Maszyński, cz. I, Nr. 58).	Przy powtarzaniu należy od czasu do czasu pozostawić inicjatywę dzieciom: one same oznaczają piosenki, podają ton, określają rodzaj taktu, dyrygują i t. p.
L u t y	1. „Rybki” — na 2 głosy (Maszyński, cz. I, Nr. 47). 2. „Trza się było spytać” — na 2 głosy z nut (Hławiczka — Solfeż polski, cz. I, Nr. 65). 3. Kanon 4-głosowy: „Hej, wesoło” (75 polskich pieśni marszowych, Nr. 75 — Hławiczki).	Zwrócić uwagę na „staccato”. Śpiewanie na podstawie tych nut gamy i trójdźwięków na stopniu I, IV i V. Wszystkie dzieci śpiewają najpierw kanon jako pieśń jednogłosową; po utrwaleniu melodji następuje podział na 4 grupy i śpiewanie na 4 głosy.
M a r z e c	1. „Wesół i szczęśliwy” — krakowiak (Pelczyński, cz. II, Nr. 20). 2. „Hej, tam w polu” — na 2 głosy (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 65).	Zwrócić uwagę na charakterystyczne cechy krakowiaka. Jak w poprzedniej, tak i w tej piosence dzieci śpiewają odnośne gamy, odtwarzają trójdźwięki i taktują.

Mieiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
K w i e c i e ń	1. „Pstra kokoszka, pstra“ — na 2 głosy (Hławiczka, Solfeż polski, cz. III, Nr. 160). 2. „Tam na górze“ — na 2 głosy (Pełczyński, cz. II, Nr. 34).	Śpiewanie trójdźwięku minorowego na I stopniu i odtwarzanie jego poszczególnych tonów.
M a j	1. „Po nocnej rosie“ — 2 głosy (Pełczyński, cz. II, Nr. 46). 2. „Miałem ci konika“ — dwa głosy (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 70). 3. Kanon na trzy głosy „Kukulka“ (Pełczyński, cz. I, str. 50) lub inna.	Śpiewanie gamy, trójdźwięków na I, IV i V stopniu w odnośnej tonacji i takowanie.
C z e r w i e c	1. Powtórzenie pieśni z klasy V-ej i najcenniejszych z klas poprzednich — nie wyłączając klasy I-szej („Boże, coś Polskę“, „Jeszcze Polska nie zginęła“, „Pierwsza Brygada“, „Kiedy ranne“, „Warszawianka“, „Marsz księcia Józefa“ i inne).	Patrz uwagi z poprzednich klas (czerwiec). Wyniki nauczania: „Przyswojenie co najmniej 15 pieśni, przeważnie dwugłosowych, śpiewanych z wyraźną wymową, ścisłą rytmiką, czystą intonacją, z zastosowaniem urozmaiconego cieniowania i koniecznych zmian tempa; umiejętność korzystania z nut jako środka pomocniczego przy śpiewaniu pieśni ze sluchu; znajomość pisowni muzycznej w zakresie, potrzebnym przy opracowywaniu pieśni“.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
Październik	<ol style="list-style-type: none"> 1. Łatwa piosenka dwugłosowa z nut: „A grała muzyka” — pieśń regionalna (Hławiczka, Solfeż polski, cz. II, Nr. 104). 2. Pieśń trzygłosowa: „Deszczyk” (Śpiewnik dla dzieci — Konopnicka i Noskowski — Hławiczka, Nr. 19) lub inna. 	<p>Śpiewanie na jednym dźwięku motywów rytmicznych w takcie 3/8; śpiewanie fragmentów w tonacji G-major. Trójdźwięki I, IV i V stopnia. Objasnienie znaków chromatycznych, występujących w pieśni.</p>
Listopad	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Góralu, czy ci nie żal?” — na 2 głosy (Pełczyński, cz. II, Nr. 6). 2. „Znasz-li ten kraj?” — na 3 głosy (Moniuszko) — (Pełczyński, cz. II, Nr. 87). 3. „Jesienią” — na jeden głos (Śpiewnik Kon. i Nosk., zes. II, Nr. 17). 	<p>Ćwiczenia rytmiczne: śpiewanie na jednym dźwięku motywów rytmicznych w takcie 6/8. Trójdźwięki I, IV i V stopnia w tonacji G-major.</p> <p>Dzieci same improwizują (wyszukują wtór) do tej melodji, nauczyciel poprawia błędy harmoniczne.</p>

KLASA VI.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
<p>Grudzień</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Marzenie” — Szopena — na 3 głosy (Joteyko, cz. IV, Nr. 53). 2. „Kolęda” (Maszyński, cz. I, Nr. 59) — na 3 głosy. 	<p>Zastosowanie urozmaiconego cieniowania: pp, crescendo, decrescendo, f.</p> <p>Nauczyciel ma sposobność zwrócenia uwagi na charakterystyczne piękno pieśni Szopenowskich.</p>
<p>Styczeń</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powtórzenie pieśni przerobionych w I-em półroczu. 2. „Wędrujemy borem, lasem” — pieśń regionalna — na 2 głosy (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 32). 3. Łatwa piosenka w tonacji F-major, z nut (Hławiczka, Solfeż polski, cz. II, Nr. 109). 	<p>Patrz uwagi za styczeń klas poprzednich.</p> <p>Odtwarzanie trójdźwięków na I, IV i V stopniu tej gamy.</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
L u t y	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Przylecieli sokołowie” — na 3 głosy (Pełczyński, cz. II, Nr. 83). 2. „Gwiazdka” — na 3 głosy (Śpiewnik dla dzieci — Konopnicka-Noskowski - Hławiczka, Nr. 3). 	<p>Jest to jedna z najpiękniejszych pieśni Moniuszki, należy więc dbać o to, by dynamiczne piękno pieśni odpowiednio uwydatnić; stosować pp, mf, f, crescendo, decrescendo, dim., lento, sostenuto. Dbać należy o czystą wymowę i ścisłą rytmikę.</p>
M a r z e c	<ol style="list-style-type: none"> 1. Piosenka dwugłosowa z nut: „A słońce, słońce” (Solfeż polski, Hławiczka, cz. III, Nr. 163). 2. Piosenka jednogłosowa (trudniejsza): „Bocian” (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zes. II, Nr. 5). 3. Powtórzenie pieśni. 	<p>Dzieci śpiewają gamę minorową melodyjną wznoszącą się i opadającą, odtwierzają poszczególne tony trójdźwięku minorowego łącznie ze stopniem ósmym; śpiewają najłatwiejsze postępy chromatyczne.</p> <p>Objaśnienie wyrazu „rallentando” (zwalniając) i taktowanie przez dzieci na 2-miar.</p> <p>Dzieci wyszukują wtór.</p>

KLASA VI.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
K w i e c i e Ń	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pieśń dwugłosowa: „Kto chce“ (melodia kurpiowska) — Hławiczka, 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 53 lub inna. 2. „W polu“ — na 3 głosy (Śpiewnik dla dzieci, Konopn. - Nosk. - Hławiczka, Nr. 8). 	<p>Pieśń ta znana jest dzieciom z lat poprzednich. Zwrócić uwagę na odmienność taktu (3/4 i 2/4). Dzieci same takują.</p>
M a j	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pieśń jednogłosowa: „Pszczółki“ (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zeszyt II, Nr. 14). 2. „Śpiew wolności“ — na 3 głosy (Śpiewnik szkolny — Heintze, cz. II, Nr. 27). 	<p>Przerobić kilka ćwiczeń rytmicznych na jednym dźwięku (szesnastki). Dzieci wyszukują wtór.</p>
C z e r w i e c	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Dzień dobry“ (Śpiewnik Konopn. i Nosk., zeszyt II, Nr. 16). 2. Powtórzenie pieśni przerobionych w ciągu roku. 	<p>Patrz uwagi za czerwiec z lat poprzednich. Wynik ogólny: „Przyswojenie przez klasę conajmniej 15 pieśni 3-, 2-u i 1-głosowych, z zastosowaniem odpowiedniego wykończenia; umiejętność odczytywania z nut łatwych fragmentów pieśni w zakresie tonacji C-major, G-major i F-major; znajomość pisowni muzycznej w zakresie, potrzebnym przy opracowywaniu pieśni“.</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
W r z e s i e ń — S i e r p i e ń	1. Powtórzenie pieśni z klasy VI-ej.	<p>Nauczyciel obejmujący klasę VII zapoznaje się z repertuarem pieśni z klas poprzednich.</p> <p>Klasę VII obowiązują 2 godziny tygodniowo. „Pieśni ludowe różnych regionów, dające obraz pieśniarstwa na ziemiach Polski, ze szczególnem uwzględnieniem środowiska regionalnego dzieci — na jeden lub dwa i trzy głosy, śpiewane przy pomocy nut i ze słuchu; będą to pieśni obyczajowe: wiosenne, sobótkowe, dożynkowe, weselne oraz taneczne (łącznie z objaśnieniami, dotyczącymi tańców) i inne. Poza tem pieśni trzy-, dwu- i jednogłosowe, śpiewane z nut: a) religijne, b) narodowe i o znaczeniu obywatelsko-państwowem, c) oryginalne polskich kompozytorów, w szczególności Moniuszki i Noskowskiego, d) żołnierskie, towarzyskie itp. Inscenizacje odpowiednich pieśni z wyzyskaniem inicjatywy dzieci”.</p>
	2. „Rozlecieli się” — pieśń dożynkowa regionalna na 2 głosy (Hławiczka, Solfeż polski, cz. IV, Nr. 299)	
	3. „Kto się w opiekę” — na 3 głosy (Śpiewnik szkolny — Heintze, cz. II, Nr. 21).	
	4. „Pieśń wojacka” — na 2 głosy — regionalna (Kujawy), Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 57, lub inna regionalna.	<p>Ćwiczenia rytmiczne, oddechowe, słuchowo-głosowe, jak w poprzednich pieśniach.</p>

KLASA VII.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
Październik	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Żuczek“ — na 1 głos (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zesz. II, Nr. 6). 2. „Jest kraina“ — na 3 głosy (Pełczyński, cz. II, Nr. 63) lub inna pieśń taneczna. 3. „Wesele“ — na 3 głosy (Maszyński, cz. IV, Nr. 21). 	<p>Dzieci wyszukują wtór.</p> <p>Nauczyciel daje objaśnienia, dotyczące tańca ludowego — mazura. Korelacja z gimnastyką!</p>
Listopad	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Z dymem pożarów“ — na 3 głosy (Pełczyński, cz. II, Nr. 73). 2. Pieśń w gwarze góralskiej: „Zbójnicki“ — (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 35) na jeden i dwa głosy. 	<p>Korelacja z nauką historii!</p> <p>Pieśń regionalna. Korelacja z geografją!</p>
Grudzień	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Kupiłem se“ — pieśń gwarowa na 2 głosy — (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 45). 2. Kolęda „Gdy się Chrystus rodzi“ (Śpiewnik szkolny, Heintze, cz. II, Nr. 30) lub inna. 3. Powtórzenie kolęd z lat poprzednich. 	<p>Pieśń regionalna. Korelacja z językiem polskim i geografją! (Z „Wesela“ Wyspiańskiego).</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
S t y c z e ń	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powtórzenie pieśni przerobionych w I-em półroczu. 2. „Zła zima“ — na jeden głos (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zes. I, stop. II, Nr. 2). 3. „Taniec“ — mazur na 3 głosy (Śpiewnik dla dzieci, Konopnicka - Noskowski - Hławiczka, Nr. 5). 	<p>Przy powtórzeniu dzieci odtwarzają trójdźwięki na zasadniczych stopniach gam, odróżniają takt, określają charakter pieśni, wypowiadają się o możliwości przeprowadzenia inscenizacji itp.</p> <p>Pieśń taneczna. Korelacja z gimnastyką!</p>
L u t y	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Nasz Bałtyk“ — na dwa głosy (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 30). 2. Pieśń w gwarze „Czemuś oczka zapłakala“ — na 3 głosy (Hławiczka, Solfeż polski, cz. IV, Nr. 282). 3. „Za stodołą“ — pieśń regionalna na 3 głosy (Maszyński, cz. IV, Nr. 23). 	<p>Ta pieśń o polskim morzu przedstawia pierwszorzędny materiał korelacyjny do historii i nauki o Polsce współczesnej, który przez nauczyciela winien być należycie wykorzystany.</p>

KLASA VII.

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
M a r z e c	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Pamiętne dawne Lechity“ — pieśń trzygłosowa (Pełczyński, cz. II, Nr. 67). 2. „Hej, idę w las“ — pieśń gwarowa na 2 głosy (Hławiczka, Solfeż polski, cz. IV, Nr. 236). 3. Powtórzenie pieśni z klas poprzednich. 	<p>Łatwe nawiązanie do historii dawnej Polski.</p> <p>Pieśń góralska (Zakopane). Korelacja z nauką o Polsce współczesnej.</p> <p>Przy powtarzaniu pieśni należy uwzględnić najcenniejsze, które mają znaczenie dla późniejszego życia młodzieży.</p>
K w i e c i e ń	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Leciały gąsieciki“ — melodia kurpiowska — pieśń trzygłosowa (Hławiczka, Solfeż polski, cz. IV, Nr. 264). 2. „Zielony mosteczek“ — melodia ludowa (Wielkopolska) — na 2 głosy (Hławiczka — 75 polskich pieśni marszowych, Nr. 48). 3. Powtórzenie. 	<p>Korelacja z nauką o Polsce współczesnej.</p> <p>I tu nawiązanie do nauki o Polsce współczesnej (Wielkopolska).</p>

Miesiąc	Pieśni	Uwagi metodyczne
M a j	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pieśń dożynk. cieszyńska: „Zarżyj-że mi, mój koniku” — na 3 głosy (Hławiczka, Solfeż polski, cz. IV, Nr. 270). 2. „Kwiatek” (Moniuszko) — na 3 głosy (Pelczyński, cz. II, Nr. 79). 3. „Sobótka” — pieśń jednogłosowa (Śpiewnik Konopnickiej i Noskowskiego, zesz. II, Nr. 12). 	<p>Przy opracowywaniu pieśni ludowych nauczyciel szczególnie winien zwrócić uwagę na staranne wykończenie i właściwą interpretację, gdyż tylko w ten sposób można dzieciom dać należyty obraz pieśniarstwa na ziemiach Polski.</p>
C z e r w i e c	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powtórzenie ogólne. 	<p>Przy tem ostatecznem powtórzeniu nauczyciel śpiewu ogranicza się tylko do pieśni najcenniejszych, które mają przejść na stałą własność duchową dzieci.</p> <p>Wynik ogólny: „Opanowanie conajmniej 15 pieśni trzy-, dwu- i jednogłosowych, z zastosowaniem odpowiedniego wykończenia i interpretacji i szczególnem uwzględnieniem pieśni regionalnych; dalsze podniesienie poziomu ześpiewania i sprawności w samorzutnem wykonywaniu pieśni w różnych okolicznościach życiowych; umiętność posługiwania się nutami w śpiewie”.</p>

[The main body of the page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is arranged in several paragraphs, but the characters are too light to be transcribed accurately.]

WYSZEDŁ Z DRUKU

Zbiorek powiastek, wierszyków i zagadek

zgrupowanych według ośrodków zainteresowań. Zbiorek ten okaże się cenną pomocą zwłaszcza dla nauczycieli I-szych oddziałów, gdyż podaje materiał dostosowany do wymagań obecnego programu. — Ułatwi on pracę nauczycielowi, pozwoli urozmaicić lekcje, często będzie punktem wyjścia. Zbiorek jest podzielony na dwie części.

I. OKRES PRZYGOTOWAWCZY.II. NAUKI CZYTANIA I PISANIA.

Podaje on szereg zagadek, wierszyków i powiastek wielce potrzebnych wprost nieodzownych, w oddziale I-szym, które dotychczas były rozrzucone, nieuporządkowane, a dobieranie ich i wyszukiwanie zabierało wiele drogiego czasu. Natomiast przejrzysty układ zbioru pozwala na szybki dobór materiału, pomocnego przy nauce w oddziale pierwszym. Jak bardzo pomocnym on będzie przekona się o tem każdy w praktyce. I dlatego też specjalnie nie będziemy podnosić jego zalet.

L. skl. 131-SP

Cena egz. zł. 1.-**Nowości dla Nauczycieli śpiewu**L. skl. 134-SP **Specjalny zeszyt nutowy**

Zeszyty nutowe typu dawnego są niepraktyczne, gdyż niema w nich miejsca na zapisywanie pod pięciolinją większej ilości zwrotek pieśni lub obszerniejszych objaśnień teoretycznych. Trudność tę usuwa, wydany nakładem Drukarni Państwowej w Łodzi **specjalny zeszyt nutowy**, w którym pod pięciolinjami znajdują się linie przerywane, służące do podpisywania teorii lub tekstu piosenek.

L. skl. 151-SP **Papier nutowy dla chórów**

w którym, podobnie jak w zeszytach nutowych, pod pięciolinjami znajdują się linie przerywane do podpisywania tekstu pieśni. Zeszyty i papier nutowy są drukowane na wyborowym papierze, wykluczającym możliwość przesiąkania atramentu z jednej strony karty na drugą.

Format zeszytu nutowego 18¹/₂ x 25¹/₂ cm, papieru nutowego 36x52 cm.

Cena zeszytu nutowego 25 groszy
Czterostronicowego arkusza papieru nutowego 12 groszy

L. skl. 104-SP **Zeszyt nutowy dla orkiestry dętej**

objętości 30 kart, oprawa kartonowa Zł. 1.20

5201

L. skł. 214

TESTY BADAWCZE I**dla uczniów (nie) pierwszej klasy**

Nakładem Drukarni Państwowej w Łodzi ukazały się w dwóch tomach testy i wiedzy maturalnej uczniów (nie) klasy pierwszej szkół powszechnych. Testy te, oparte na materiałach amerykańskich i polskich, mają na celu wyłaznić cele praktyczne. Dają one możliwość (nie) możliwości ustalenia inteligencji i wiedzy ucznia (nie) klasy pierwszej w formie dokumentu, stanowiącego obiektywną podłowę w jego (nie) sądzie o poziomie umysłowym i pracy dziełka, a z drugiej strony mogą służyć za legitymację maturalności jego (nie) osoby poszczególnych i całej klasy wobec władz państwowych i rodziców dzieci.

Testy, służące takim założeń, winien (a) wypróbować każdy (a) nauczyciel (nie) pierwszej klasy szkoły powszechnej we własnym doboru uczniowskim i klasowym.

Sposób stosowania i oceny tych testów przez nauczyciela jest bardzo sprzyjający i nie zawiera żadnych wątpliwości. Przeprowadzenie badania całej klasy obliczone jest na jedną godzinę szkolną i winno się odbywać w zasadzie trzy razy do roku: na początku roku szkolnego (w pierwszych miesiącach szkolni), przed końcem pierwszego półroczia i z końcem roku szkolnego (przed klasyfikacją roczną). Ocena wypełnionych przez dzieci testów nie wymaga żadnych skomplikowanych obliczeń, lecz odbywa się przy pomocy skali wzrastającej w ciągu krótkiego czasu potrafiącego normalnie na ocenę wypracowania klasowego. Szczegółową instrukcję stosowania tych testów zawiera dołączone do każdego kompletu broszura p. t. „Badania warstwy ucznia (nie) klasy pierwszej w szkołach powszechnych”. Komplet składa się z 90 egz. testów (po 30 testów serii A, B, C) oraz jednej instrukcji dla nauczyciela.

W 5201

WRO0143158

CENA Kompletu testów do jednorazowego zbadania 60-cioorga dzieci wraz z instrukcją wynosi **Zł. 6.**

L. skł. 324-SP Nowe idee, nowe programy, zmieniające się warunki wywołują u nauczycieli nowe zainteresowania, wyrażające się w poszukiwaniu najekonomiczniejszych metod nauczania i racjonalizowanej organizacji pracy. Wyrazem tych zainteresowań jest również broszurka wydana przez Drukarnię Państwową w Łodzi p. t.

„O nową organizację pracy szkolnej”

Ma ona na celu zainteresować nauczycieli w całości zagadnień, związanych z nową organizacją nauczania, wskazać niektóre próby realizacji, dostarczyć materiał do dyskusji i praktycznego zutylizowania przy nauczaniu w szkole powszechnej oraz wskazać lekturę dla tych, którzy zechcą korzystać z oryginalnych źródeł własnych i obcych.

Objętość

132 str.

Posługującym się nią odda tem większe usługi, że jest pierwszą próbą całościowego ujęcia rozrzuconych na ten temat prac i publikacji. Cena za egz. **Zł. 2.50**

INFORMATOR NAUCZYCIELSKI

L. skł. 6-SP

UWZGLĘDNIAJĄCY WSZYSTKIE NAJNOWSZE I AKTUALNE USTAWY I ROZPORZĄDZENIA, DOTYCZĄCE SZKOLNICTWA W POLSCE.

FORMAT KIESZONKOWY 110x150 mm. OBJĘTOŚĆ STRON 236 CENA **Zł. 1.**